

Ráduly János

Bartók Béla kibédi énekese

1970-ben az egész világon megemlékeztek Bartók halálának 25. évfordulójáról. A romániai magyar sajtó is fölzárkózott az ünneplők sorába. Cseke Péter az alkalomra nagyriport összeállítását tervezte, amelyben „Bartókkal együtt kívánta bejárni azt az utat, amelyet a nagy alkotó és művész megtett, míg »adni tudott a népnek«”. 1970. július 25-én — Bartis Ferenc társaságában — Kibédre érkezett, hogy Dósa Lidire, Bartók énekésére vonatkozó adatokat gyűjtsön. Másnap bejártuk a falut, de csak egy legendára, mondára találtunk. Augusztus végén Cseke az egyik levelében újabb, az énekésre vonatkozó adatot küldött, így

augusztus 29-én — egész napos kutatómunka után — sikerült azonosítanom a még elő 85 éves Madaras Lászlóné személyében Bartók népi énekését. Közel két hét alatt (szeptember 9-ig) a legfontosabb emlékeket rögzítettem, a szövegeket azonnal továbbítottam Kolozsvárra. Java része napvilágot is látott Cseke Péter *Bartók reánk süttő arca* című dokumentumriportjában (*Falvak Dolgozó Népe*, 1970. szeptember 23.). Az énekés akkori azonosítása amolyan felfedezés-számba ment, nem csoda, hogy akadtak „zenekutatók”, akik megpróbálták „kiszámítani”, s magukévá tenni a „megharcolt” eredményt.

Jelképes Dósa Lidi-aranyérem

Bartók első énekésének, Dósa Lidinek a kései megtalálása, azonosítása megtermékenyítőleg hatott a kutatásra. Ráterelődött a figyelem az általa közvetített kibédi dalok minőségi jegyeinek a vizsgálatára, egyben pedig néhány pontosításra is lehetőséget adott. Az énekés „alakja” csakhamar jelképpé/jelképessé növekedett. S mert a jelképeket „hasznosítani” szokták, fölvetődött Dósa Lidi emlékének a „bevonása” közművelődési életünkbe. Ilyen vonatkozásban — elsőként — László Ferenc szólalt meg. Friss meglátását, felismerését a *Mit ér az emlék?* című vitacikkében hozta nyilvánosságra. Erdemes idéznünk vonatkozó megállapítását:

„Utolsó — és egészen más természetű — példa gyanánt hadd említsem meg Dósa Lidit, akinek az ajakáról Bartók 1904-ben először jegyzett le népdalt. Mire 1970-ben felfedezték, érlemeszedett öregasszony volt, nem sok információt őrzött meg a 66 évvel azelőtt látott zeneszerzőről. De nem tudok megrendülés nélkül gondolni visszaemlékezéseinek lírai elemeire! (...) Volnék csak költő, ércnél maradandóbb emléket állítnék Dósa Lidi Bartók-látásának, s ha kineveznének a népművészet fővezérigazgatójává, első rendelkezésem volna, hogy Dósa Lidi aranyérmét kapjon minden évben a legjobb népdalénekesünk...” (*Utunk*, XXIX. 1974. 19. sz. május 10.).

Magam a megjelent cikket mindjárt elolvastam. Kartársaimmal, munkatársaimmal meg sem beszélhettem az előrelépés lehetőségeit, Kolozsvárról befutott Cseke Péter 1974. május 16-án írt levele:

„...az *Utunk* múlt heti számából olvastad-e László Ferenc cikkét? a zenetörténeti emlékek értéke felől vitázik.. (...) Van egy nagyon tanulságos kitétel benne: Dósa Lidivel kapcsolatos. Azt adja végeredményben tudunkra, hogy itt az ideje, hogy Dósa Lidi-aranyérmét adjunk évenként a legjobb népdalénekesnek! Ha az aranytól eltekintünk, gondolom, az ügy kivitelezhető lehetne. Ennek kapcsán két dolgot szeretnék én is sugalmazni nektek. Mi lenne, ha elsőként a kibédi iskola vagy a művelődési otthon vezetné be a Dósa Lidi-érmet? Beszélj meg az illetékesekkel. Titeket illet az elsőség. Itt nem a díj nagyságáról van szó (lehet néhány könyv!), hanem hogy megkezdje reaktivizáló munkáját ez a szimbólumértékű emlék, amely immár többszörösen Kibéd nevéhez fűződik.”

A cikk és a levél valósággal „feldobott.” Mind a kettőt bemutattam a helyi (kibédi) iskola és művelődési otthon vezetőségének, személyesen Barabás Jánosnak, Ferenczi Ernőnek, Nagy Mihálynak, és döntöttünk: jelképes Dósa Lidi-aranyérmét „alapítunk”. A díjosztás kipróbálására adott volt a lehetőség: a falu javában készülődött a jó másfél hónap múlva sorra kerülő ünnepségre, a vidéki falvak énekkarainak, dalszoportjainak Kibéden megrendezendő találkozójára. Épp akkor (1974-ben) jelent meg a bukaresti Kriterion Könyvkiadó gondozásában a Seprődi János válogatott zenei írásai és népzenei gyűjtése című impozáns kötet. Elhatároztuk, megemlékező díjként ezt a könyvet nyújtjuk át a megjelent kórusoknak.

A sikeres dalos találkozó után több cikk, riport foglalkozott a legújabb kibédi „vállalkozással”, dicsérve a gesztus szépségét. Itt most csak egyetlen anyagra, Cseke Péter írására hívjuk fel a mai/kései olvasó figyelmét. Cseke már a cikk címében is jelezte a zenetörténeti újdonságot: *Dósa Lidi-aranyérem, születésben*. Érdekes idéznünk belőle: „Arról van szó, hogy a kibédiek — nagyon okosan — nem várhoztak addig, amíg a reménybeli Dósa Lidi-aranyérmét legjobb népdalénekesünknek ezüsttálcán felkínálják. (...) Kedvező alkalom is kínálkozott a díj megteremtésére. Július 9-én ugyanis épp Kibéden rendezték meg a Kis-Küküllő menti dalosok találkozóját, (...) oszthattak volna-e most annál értékesebbet, mint Sep-

ródi János válogatott zenei írásait és népzenei gyűjtését tartalmazó Kriterion-kötetet?” (Utunk, 1974. július 26.).

Mondanunk sem kell, hogy a Dósa Lidi-díj igencsak életképesnek bizonyult. Annyi módosítással, hogy a könyvajándék mellé odaszegődött egy koszorú piros hagyma is, a kibédi mezőgazdasággal foglalkozó asszonyok „specialitása”. A „reaktivizáló munka” tehát jó gyümölcsöt termelt: ez a fajta díjazás ma is — 34 esztendő után — „funkcionál”.

Perpatvar Dósa Lidi körül

1. A *Találkozásaim Dósa Lidivel* című írásunkban utaltunk arra, hogy 1970 szeptemberének első hetében eme sorok íróját fölkereste Dézsi Ödön lapszerkesztő, aki később kiküldte Kibédre Szász Károly muzikológust „anyagot gyűjteni”. Szász — Szabó Csaba kíséretében — 1970. szeptember 13-án hamar rátalált Dósa Lidire, tehát roppant gyors „felfedezés” történt. De az énekes nem volt éppen beszélő kedvében: néhány adalék előadása után „...otthagyt bennünket, s bezárkózott szobájába.”

Aznap délután magam az óvodások évvégi ünnepségén vettem részt. Az előadásról alig érkeztem haza, megérkezett Szász Károly és Szabó Csaba. Elmondták, beszélgettek Dósa Lidi nénivel, s tudják, én már többször is voltam nála.

— Össze kellene vetnünk a leírt dolgokat — mondta Szabó Csaba —, nehogy kétféle anyag lásson napvilágot a sajtóban.

Rögtön mondtam:

— Az általam talált adatok már Kolozsváron vannak. Ha riportot szándékoznak írni, föltétlenül hivatkozniok kell Cseke írására (esetleg rám is). Ez tudományos kötelesség.

Aztán ismertettem megtalált „dolgaimat”. Hagytam, hogy jegyzeteket készítsenek, így saját „gyűjtésüket” kiegészítették.

2. 1970. szeptember 22-én (kedd nap) jelentkezett nálam Koncz János marosvásárhelyi fotós, aki átadta Dézsi Ödön pár soros levelét. Ezt írta:

„Kibéd — Dósa Lidi. Ráduly János tanár.

János drága! Légy szíves segítsd Koncz elvtársat, hogy Lidi néni fényképezze le. Mindent kövess el, hogy a kép elkészüljön. Köszöni Dézsi Ödön!”

Amíg Lidi nénihez ballagtunk, Konczot fölkészítettem, hogy szerszámai kézszenlétkben álljanak, ugyanis Lidi néni „problémás asszony.” Őt épp az udvaron találtuk, s amikor meglátott bennünket, igyekezett „elzárkózni”. Koncz — gyorsan, operatívan — több felvételt készített róla. Aztán megkérdezte Lidi nénitől:

— Hány éves tetszik lenni?

Lidi néni zavartan válaszolt:

— Az magát mért érdekli?

Ezzel a fotózás első „fázisa” le is zárult, következett a bonyolultabb szakasz. Mondtam Koncznak:

— Lidi néni szobájában ott a fiatalkori nagy fényképe üveg alatt, jó volna azt is „hasznosítani”. De miként?

— Ki kell bontani a rámából, mert az üveg zavarja a fényképezést — felelte Koncz.

Tanácskoztunk. Lidi néni fia, Zsiga bácsi és a menyé, Vilma néni a segítségünkre siettek.

— Anyámasszonyt én lecsalom a pincelakásba, munkát adok neki, s a fényképet akkor ki lehet vinni a szobából. De hová?

— Ki az útra — mondta Zsiga bácsi.

Így kerültünk ki hárman a nagyformátumú képpel együtt az útra, a kapu elejébe. Itt óvatosan „lefejtettük” a rámát, s a képet nekitámasztottuk a nagykapunak.

Mielőtt eljöttünk volna, elbúcsúztunk Lidi nénitől.

— Hát ilyen hamar mennek? — kérdezte.

A képekből — jó későn — magam is részesültem, Koncznak itt is köszönetet mondok értük.

3. 1970. szeptember 23-án a *Falvak Dolgozó Népe* hetilapban már meg is jelent Cseke Péter nagy-nagy terjedelmű dokumentumriportja ezzel a frappáns, találó címmel: *Bartók reánk süttő arca*. Szász Karoly cikke csak négy nap múlva, szeptember 27-én látott napvilágot a *Vörös Zászló* megyei napilapban, *A forrásnál* címmel. A szerző a bevezető sorokban a két héttel korábbi kibédi kiszállásuk indító okairól beszél: „Célunk Dósa Lidinek a felkutatása, aki énekével először hívta föl Bartók figyelmét a székely népdalra.” Az írásban nem történik említés arról, hogy nálam is jártak, sőt, a már napvilágot látott Cseke-riportra sincs semmifajta hivatkozás. Tehát megfeledezett a közös egyezségről.

Mit tehattünk volna? Cseke vigasztalni próbált:

— Hadd el — mondta —, a legfontosabb ügyis a nyomtatásban megjelent anyag időrendi sorrendje: elsőként a Falvak-beli riport vált közismertté.

Aztán teltek a hetek, hónapok, tél múltával kiszivárgott, hogy László Ferenc kis kötetet állít össze zömében olyan anyagokból, amelyek „...a kettős Bartók-ünnep időszakában jelentek meg először”, tehát 1970–1971-ben. Ebben a „mozgolódásos” tavaszban — váratlanul — Szabó Csaba levelezőlapot írt nekem, 1971. április 21-i keltezéssel. Többek között ezt írta:

„Kedves Ráduly elvtárs!... Én most szeretnék mindent elolvasni, ami a tavaly Bartók Bélával kapcsolatban megjelent. Kérem postafordultával írja meg nekem, hogy a Falvak Dolgozó Népének (!) melyik számában jelent meg az ön írása (esetleg álnéven?). Arra is meg szeretném kérni, hogy írja meg Dósa Lidi halálának pontos dátumát. Válaszát várja és tisztelettel üdvözli, Szabó Csaba.”

A kért adatokat — minden bizonnyal — postáztam, elküldött levelemből — sajnos — nem maradt másodpéldányom.

4. Egy hónap múlva levelet hozott a posta: László Ferenc írt Kolozsvárról, levelét 1971. május 20-án keltezte.

„Kedves Tanár Úr!

Bartók-kötetet szerkesztek a Kriterionnak, melybe a Cseke Péter Dósa Lidi anyaga is bekerült. A kötet sajtó alatt van, de néhány napra leállítottunk minden vele kapcsolatos munkát, mert súlyos reklamációt kaptunk Marosvásárhelyről, mely szerint Dósa Didi felfedezője nem Ön volna, hanem Szász Károly marosvásárhelyi tanár; Ön a Szász Károly útmutatása alapján beszélgetett az öregasszonnyal. Nagyon kérem, azonnal tájékoztasson: így van-e ez?

Nagyon kérem, azonnal írjon nekem. Ha válaszát röviden meg tudja fogalmazni, hálás volnék, ha sürgönyben közölné velem.

Tisztelettel László Ferenc”

A levelet, nyilván, másnap, május 21-én kaptam meg. Indulataimat nem bírta volna meg a sürgöny, így László Ferencnek — még aznap (21-én) — hosszú levélben válaszoltam. Ismertettem a Dósa Didi felkutatására indult „munka” minden mozzanatát, kezdve 1970. július 25-el. Kitértem a marosvásárhelyi „kollegák” roppant különös szerepére is. Végül így összegeztem:

„Íme tehát, kedves László Ferenc, ez a tényállás... semmi félremagyarázás nincsen itt (szerencsére, jegyzeteket vezettem a történetekről)... Én csak attól félek, hogy a Cseke-írás kikerül a kötetből, amit végtelenül sajnálnék, hiszen egyike a legsokatmondóbb és legbecsületesebb írásoknak. Szakmai szempontból is az!...

Köszönöm levelét, köszönöm őszinteségét, nyíltságát. A Bartók-kötet megjelenését várom.

Szívélyesen üdvözli Ráduly János.”

Akkor — felindultságomban — Marosvásárhelyre is írtam, még ugyanazon a napon, május 21-én. Mondanivalómat hat pontban foglaltam össze. Itt nem közlöm a teljes levelet, csak a bevezető sorokat, valamint az első és a harmadik pontba foglaltakat.

„Kedves Szabó Elvtárs,

levelet kaptam Kolozsvárról, amelyben arról értesítenek, hogy Ön, Szász Károlyal együtt, kétségbe vonja azt aényt, mely szerint Dósa Lidi felkutatása Cseke Péternek és e sorok írójának az érdeme.

1. Világosan leszögezem: Dósa Lidi néni felkutatása 1970. július 26. — 1970. szeptember 9. között történt meg, a vele folytatott beszélgetésem már a Falvak Dolgozó Népénél volt, amikor Önök 1970. szept. 13-án (pontosan ekkor!) Kibéden jártak. A felkutatásra vonatkozó teljes tényanyagot, kronologikus sorrendbe állatva, e levéllel együtt tettem postára Kolozsvárra...

3. Nem Szász Károly útmutatásai alapján akadtam Lidi nénire (teljesen hamis és rosszindulatú beállítás!), hanem Önök jöttek el hozzám, egybevetni a Lidi nénitől lejegyzett adatokat. Ilyen hamar felejtünk?...”

A romániai posta — azokban a napokban — felcsapott „villámpostának”. László Ferenc 1971. május 23-án válaszolt is a levelemre. Idézek belőle, hiszen nyugtatónak-csillapítóknak szánt sorai mellett általánosabb érvényű „megjegyzések” is olvashatók:

„...annyit biztos előlegezhetek: a legkevésbé sem kételkedem sem Cseke Péter sem az Ön egyenességében. Ami a Bartók-antológiát illeti: szerkesztője vagyok, nem vizsgálóbíró, aki hitelességi és elsőbbségi ügyekben eljárást folytat. Mélységesen elszomorít, hogy a vásárhelyi muzsikustárs ezt a szerepet akarja rám-erőszakolni. Elszomorít, mert ez a kicsinyes acsarkodás szellemi életünk erkölcsi romlottságának a bizonyítéka.

Az elmúlt napokban Cseke Péterrel többször is tárgyaltam. Ő híven képviseli az Ön szerzői és emberi érdekeit. Bízom benne, hogy megtaláljuk a méltányos megoldást. Mihelyt döntöttünk, azonnal tájékoztatjuk Önt is...

Tudja Ön, hogy 16-án Cseke Péter együtt volt Szász Károllyal és Szabó Csabával Harasztkeréken? Ha a vásárhelyi Dósa Lidi-kutatók tisztázni akarták volna a helyzetet, tisztázhatták volna! Hiszen Szabó Csaba nekem 8-án írt! És Szabó Csabáék tudták, hogy ki Cseke!”

1971. május 24-én Szabó Csaba — miután elolvasta a Hozzá írt levelemet — egyik családtagjával Kibéden termett. Az iskolai könyvtárban talált rám, szolgálatban voltam. Közölte — erőst hivatalosan —, hogy beszélni akar velem. A jelen levő gyermekeket kiküldtem a folyosóra, és kezdődött a beszélgetés. Meg akart győzni arról, hogy sem nekem, sem Csekének nincsenek — nem lehetnek — „zenetudományos ismereteink”. Ám hasztalanul: én védelmeztem a magam igazát.

— Milyen jó volna, ha most ezt a beszélgetést hallaná László Ferenc — mondtam.

— Írjunk közös levelet Kolozsvárra — szólta Szabó Csaba.

Így született meg — azon nyomban — a László Ferencnek szóló „megnyilatkozásunk” (oldalnyi anyag), amelynek ezúttal két aláírója volt. A megfogalmazásban — a vitás kérdéseket illetően — a leglényegesebb az utolsó mondat: „Kijelentjük, Ráduly Jánosék nem Szász Károly útmutatásai alapján kezdtek hozzá a Dósa Lidire vonatkozó adatok összegyűjtéséhez.”

A kijelentés fölért a fél győzelemmel.

Végül az lett a legfőbb gondunk, hogy ki küldje el a levelet?

— Én elviszem Vásárhelyre — mondta Szabó Csaba.

— Kibéden is van posta, fölösleges elvinni, holnap, 25-én, már menesztem Kolozsvárra — válaszoltam.

A közös levél másolatát Csekének is megküldtem, a következő sorok kíséretében:

„Drága Péter,
nagyon-nagyon hosszú levelet tudnék most írni, de sajnos, sietnem kell, hogy e sorok minél hamarabb Hozzád érkezenek.

Írtam László Ferencnek terjedelmes tisztázó levelet, írtam Szabó Csabának (éles hangon!!), amire ő személyesen kiszaladt Kibédre. Parázs vita!! Végül is megszületett a mellékelt közös levél László Ferencnek (persze, Neked a másolatot küldhetem).

Hogy világosan láss: azt állította, hogy Dósa Lidi felkutatásakor a népzenei vonatkozást anyagunkba Ők adták. Konkrétan: Ők hívták fel a figyelmet a Piros alma dalszövegre és a Gerlice-pusztá helységnévre. Nyilvánvaló tévedés (Ők csak szept. 13-án jártak Kibéden). Szabó Csaba például elképzelhetetlennek tartja, hogy Te rájöhettél volna a gerlice-pusztai dolgokra. Most rajtad a sor: jelöld meg a teljes forrásanyagot (ha kéri), amiből dolgoztál, hogy meggyőződjenek igazunkról. Szabó Csaba haraggal távozott Kibédről, mert megmondtam, hogy Szász Károly írása semmi újat nem tartalmaz a mienkhez képest, és nem írom alá, hogy Dósa Lidi felkutatásában övéké az első érdem.

Ne haragudj, hogy ismét zavartalak, kellemetlen ügy, tudom, de valahogy túlteszünk rajta. Nekünk van igazunk!”

5. A „fortissimos” hangulatú leveleket csakhamar más, nyugodtabb légkörben fogant tudósítások, hírek követték. Leghamarabb Cseke Péter jelezte (1971. június 10-én), hogy rendeződnek a dolgok: „...László Ferenc közölte velem, hogy mégis benne marad az írás a kötetben. Na, ehhez mit szólsz?! Én mindenesetre arra kértem, hogy tüntesse fel a Te nevedet is, hiszen csak azt a részt veszi ki a dokumentumriportból, s a Dósa Lidivel kapcsolatos résznél ilyenformán társszerző kéne légy... Erre azt válaszolta, hogy pont úgy lesz, ahogy a Falvak Népében megjelent, a megfelelő kiegészítéssel. Arra kér, írd meg bővebben az egész gyűjtési folyamatot, mert nagyon izgalmas, és talán még érdekesebb, mint az, amit Dósa Lidi mondott Bartókról...”

Június 22-én László Ferenc is jelentkezett, ezúttal Bukarestből küldött levelet:

„A Bartók-kötetbe Cseke írása került be, szinte szónyi változtatás nélkül, azzal a két fényképpel, amelyet A Héttben közöltem. Ha van most az Ön kezeügyében valami szeszféleség, koccintson egyet maga-magával az egészségemre, egy másikat a Csekéére, a harmadikat pedig a nagybetűs Igazságra, mely olykor az életben is győz, nemcsak a mesékben.”

6. Nos, ez volt, ennyi volt.

Talán — befejezésképpen — jogos a kérdésünk: milyen tanulság vonható le az előadott történetesorból?

A sok-sok töprengésre késztetés mellett bizonyára ismételten igazolódott, hogy mennyire fontos a dokumentációs háttért adó levelek, másfajta emlékek megőrzése. Anyagunk ilyen jellegű dokumentumokból állt össze, amely — hihe-tőleg — tudománytörténeti értékkel fog bírni. De nem elhanyagolhatóak a benne föllelhető emberi vonatkozások sem.

Beszélgetés Dézsi Ödön újságíróval

Már rég-rég lecsitultak volt a Dósa Lidi „fölfedezése” körüli csetepaték, amikor 1987. július 17-én Marosvásárhelyen, a Bolyaiak tere parkban megpillantottam Dézsi Ödön újságíró barátomat. Üldögélt egy padon, egyedül volt és már nyugdíjas. Nagyon megörvendtünk egymásnak, táskámban volt egy-két frissen megjelent új kötetem, így „eszmecekerék” dedikálással kezdődött. Érdekesen alakult a beszélgetés fonala: valahogy ráterelődött a szó Bartók legelső énekésére, a kibédi Dósa Lidire. Ödön határozottan leszögezte:

— Nézd, János: 1970. szeptember közepe táján én küldtem ki Szász Károlyékat Kibédre. De erről Te mért nem kérdeztél engem soha?

— Azért, mert Szász Károlyék — nálam jártukkor — Téged nem említettek.

— Na, legyen világos előtted — mondta Ödön —, közeledett a szeptember végi Bartók-évforduló, a lapunknak, a Vörös Zászlónak is meg kellett emlékeznie az eseményről. Akkor én már tudtam, hogy Te ráakadtál Bartók adatközlőjére, hiszen azelőtt találkoztunk. Szász Károlyékat megkértem, hogy Veled is beszél-gessenek el.

— Azok beszélgettek is velem, Te Ödön, de mert Dósa Lidi nénitől kevés adathoz jutottak, valósággal „kiudvarolták” tőlem a feljegyzéseimet. Viszont megkértem: megírandó cikkükben feltétlenül hivatkozzanak Cseke Péterre, esetleg rám is. Akkor már Cseke nagyriportja nyomdában volt, méghozzá hetilapban, a Falvak Dolgozó Népében.

— Látod, ezt ők előttem elhallgatták.

— De számomra ma is zavaros például a fényképezés ügye.

— Hát a fényképész, Koncz Jánost is én küldtem Kibédre. Hozzád küldtem, hogy segíts Neki. Mintha pár sort írtam is volna.

— Tökéletesen így van, őrzöm ma is kis leveledet. Majd beépítem valamelyik anyagomba. Koncz elmondta-e, hogy milyen körülményesen készültek a fényképek?

— Mindent elmondott.

— Szász Károly azt írta cikkében, hogy ő(k) is lefényképezték Lidi nénit.

— A mi lapunkban Koncz felvétele jött. A fotós neve ugyan lemaradt, de minőségi kép látott napvilágot. Ez volt akkor nekünk a legfontosabb. János, most én kérlek meg: sorjárd el, miként találtál rá az énekésre?

— Legelőször 1970. augusztus 29-én beszélgettem Vele, ez biza akkor nagy szenzáció volt, tényleg felfedezésszámba ment. Szeptember 9-ig mindennapos vendég voltam, meg segítettem is Neki ezt-azt a ház körül. Persze, minduntalan Bartókra tereltem a szót. Jegyzeteket készítettem. Szász Károlyék tova szeptember 13-án jelentek meg Kibéden. Jöttek ők is Dósa Lidit „fölfedezni”. Te bizonyára nem „fölfedezési útra” küldted őket.

— Nem, határozottan nem. A Dósa Lidi-ügyben sosem mentek volna ki Kibédre, ha én nem küldtem volna őket.

— Ödön, nagyon köszönöm ezt a beszélgetést, koronatanú vagy, koronatanú leszel.

— Nézd, János, én itt csak ennyit mondhatok: Dósa Lidi felfedezése, azonosítása a Te érdemed. Ez végül is így vonult be a szakirodalomba. Emlékszem, az Új Életben is megjelent egy nagyon szép riport Rólad, mintha Szépréti Lilla írta volna.

— Igen, Lilla írta, hazamegyek, rögtön megkeresem. Első dolgom az lesz, hogy újra elolvasom Lilla írását.

Nos, hazatértem után „az ígéret szép szó, ha betartják, úgy jó” szellemében jártam el. Szépréti Lilla riportját megtaláltam, írásához a riporter(nő) nagyformátumú fényképemet is mellékelte: Istenem, hát én fiatal is voltam valamikor. Közlöm az írás bibliográfiai adatait: Szépréti Lilla: *A népballadagyűjtő szerencséje. Új Élet*, 1972. január. 1. szám. 8. old. Íme Lilla sorai:

„Ráduly kutatta fel Bartók Béla első adatközlőjét, a kibédi Dósa Lidi nénit is. Addig a szakemberek úgy tudták, hogy az öregasszony 1904-ben Pesten szolgált Bartókéknál, és már régen nem él. Ráduly — Cseke Péter újságíró ösztönzésére — érdeklődni kezdett utána a faluban. Nem volt könnyű ráakadni, mert Kibéden sok Dósa Lidi van, s a nyolcvanévesek a század elején általában Pesten szolgáltak.”

Eszteró István

Bartók szülőhelye körül

Mondják, hogy született zenétlen tájon,
kiben a mindenség zenélhet fájón,

bérelt ház fogadta, bérbe fényes eget
hajtott fölé Isten, zongorafedelet,

legyen csillagokkal tele a lanka,
merre nádassal bujdokol Aranka,

ahol századokból virágzó balladák
lengetik szirmaik kivérző harmatát,

merre ütőhangszer élesen csattan
embert emésztő háborús iszapban,

amikor léleknek hegedűsikolyát
elnyomja fűrészhang, reccsenő csigolyák,

döngjön visszhangzó csűrök koncertterme,
mikor a jóság átkozódik benne,

mert hol a borzalom nászünnepet ület,
pogány villámlással csap be a fészület...

törékeny derűnek, mint székely este
csendjét a földön hiába kereste,

csikorgó boltozat, üstdob egyetemes
szívdobbanására sírta: szeress, szeress,

játszotta egyre átlátszóbb kezekkel
azt, ami halálon túl sem ereszt el,

mert sok adatik keserves hazából,
annak, ki reményt visszafele számol.

